

Folkbildningsrådet

**FOLKBILDNINGENS INSATSER FÖR
UNGA ARBETSLÖSA**

Folkbildningens insatser för unga arbetslösa

I januari 2004 var ca 56 000 unga under 25 år registrerade som arbetslösa. Det är en markant ökning jämfört med tidigare år. De flesta av dem saknar en utbildning som underlättar inträdet på arbetsmarknaden. En stor grupp ungdomar lämnar varje år gymnasiet utan allmän behörighet eller ett yrke. Behovet av utbildning och aktivering av unga arbetslösa är mycket stort idag. Folkhögskolor och studieförbund hör till de aktörer som har en lång erfarenhet av att utbilda arbetslösa och att erbjuda olika former av folkbildningsaktiviteter för målgruppen arbetslösa.

Folkbildningsrådet har mot bakgrund av detta uppdragit åt Kerstin Mustel att genomföra en kartläggning av vilka insatser som för närvarande genomförs eller planeras i folkhögskolor och studieförbund inom detta område. Studien är inte heltäckande utan avsikten är att visa på ett antal goda exempel på studiecirklar, folkhögskolekurser och projekt som förekommer, ofta inom den ordinarie folkbildningsverksamheten, men ibland som uppdragsverksamhet.

Ur rapporten:

Folkbildningens fria arbetssätt har visat sig vara en fördel när det gäller att motivera och aktivera studieovana människor. Flera utvärderingar betonar deltagarnas positiva upplevelser av sådan verksamhet. Framför allt uppskattas den demokratiska undervisningsformen och relationen mellan lärare/cirkelledare och kursdeltagare.

Rapporten redovisar många exempel på hur folkbildningen på ett kreativt och varierat sätt möter behov av förebyggande insatser och olika former av studieverksamhet för unga arbetslösa.

Studieförbund och folkhögskolor är och kan vara viktiga studie- och aktivitetscentra för unga arbetslösa och en väg ut ur arbetslöshet. Samarbetet mellan berörda parter kan dock förbättras och hinder av administrativ natur bör reduceras. Slutligen måste tillräckliga resurser ställas till förfogande för att verksamheten ska kunna utvecklas och erbjudas till fler unga arbetslösa.

2004-02-19

Folkbildningsrådet

Britten Månsson-Wallin
Kanslichef

Innehållsförteckning

Folkbildningens insatser för unga arbetslösa	4
Bakgrund	4
Oroväckande stor ungdomsarbetslöshet	4
Unga utanför – SOU 2003:92.....	4
Folkbildningens tidigare insatser för arbetslösa.....	5
Arbetslösa en särskilt prioriterad målgrupp inom folkbildningen	5
Unga arbetslösa missgynnas av studiestödssystemet	6
Folkbildningens aktiviteter för unga arbetslösa idag	6
SAGA -projektet 2002 -	7
Folkhögskolors samarbete med gymnasieskolans individuella program.....	7
Fellingsbro folkhögskola.....	7
Kristinehamns folkhögskola.....	8
Wendelsbergs folkhögskola : SkolBo verksamhet.....	8
Aktiveringskurser, ”igångsättare” och problemlösande kurser på folkhögskolor.....	8
Biskops-Arnö folkhögskola: Teaterprojektet	8
Edelviks folkhögskola: Läslust	8
Fristads folkhögskola: Teori/praktik	8
Gävle folkhögskola: Livslust	9
Kristinehamns folkhögskola: Plattformen, Vändpunkten och Koop-Service.	9
Nyköpings folkhögskola: Ungdomslinje och Baskurs	9
Sverigefinska folkhögskolan : Individuella utbildningar i samråd med AF	10
Södertörns folkhögskola: Orienteringskursen.....	10
Vara folkhögskola : Projekten Bryggan och Ture.....	11
Viebäcks folkhögskola : A-kurs för romer.....	11
Studieförbundens aktiverings- och utbildningsprojekt	12
ABF Nybro-Emmaboda: ESF- Växtkraft Mål 3 projekt.....	12
ABF Norra Västerbotten: Körkortsskola och Hälsoskola	12
ABF Nordvästskåne: Motivationsveckor	12
Folkuniversitetet i Trollhättan: Projektledarutbildning för arbetslösa	12
Folkuniversitetet syd: Gymnasieutbildning för arbetslösa ungdomar.....	12
Folkuniversitetet Södra Bohuslän: workshop/datortek	12
SISU Idrottsutbildarna.....	12
TBV	13
Sammanfattande diskussion.	14
Varför ska folkhögskolor och studieförbund anordna kurser för arbetslösa?	14
Problem som måste lösas	15

Folkbildningens insatser för unga arbetslösa.

Bakgrund

Oroväckande stor ungdomsarbetslöshet

Arbetslöshet bland ungdomar har ökat markant under 90-talet. 1996 var 142 000 ungdomar under 25 år öppet arbetslösa. Situationen förbättrades emellertid och antalet unga arbetslösa var nere i 36 000 år 2002. Nu har trenden vänt på ett oroväckande sätt, och i dag är 48 000 unga registrerade som arbetslösa.¹ De flesta av dem saknar en utbildning som underlättar inträdet på arbetsmarknaden. En stor grupp ungdomar lämnar gymnasieskolan utan allmän behörighet eller ett yrke. 35 % är arbetslösa när den s.k. ungdomsgarantin träder till. 15 % kan inte beredas arbete ens efter omfattande insatser från arbetsförmedlingen.²

Unga utanför – SOU 2003:92

Dessutom finns det ungdomar som inte alltid är registrerade som arbetslösa men som varken arbetar eller studerar. Om det handlar om en ny utredning, "Unga utanför", SOU 2003:92, som överlämnades i oktober 2003 till ungdomsminister Lena Hallengren. Ensamutredaren Leif Linde, Ungdomsstyrelsens generaldirektör, har kartlagt unga i åldern 16-24 år som inte studerar, arbetar eller har någon annan känd sysselsättning. Han fann ungefär 27 000 som hörde till denna grupp under minst två år och av dem var ca 11 000 utrikes födda. Risken att hamna snett i livet är större hos dem än hos andra grupper och kan leda till isolering och psykisk ohälsa. En majoritet av dem har inte klarat sig igenom grund- och / eller gymnasieskolan. Det innebär att något drastiskt måste göras för att ge alla den utbildning de behöver för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Utredningen föreslår därför en rad åtgärder, t.ex. att

- Utöka gymnasieskolans möjligheter att upphandla tjänster från andra aktörer, t.ex. studieförbund och folkhögskolor samt öka antalet lärlingsplatser.
- Inrätta portfoliosystem för validering av informellt lärande i exempelvis föreningsliv och internationellt ungdomsutbyte
- Utöka den särskilda folkhögskolesatsningen (SAGA) för deltagare i Aktivitetsgarantin till att omfatta även långtidsarbetslösa unga under 25 år. Utbildningstiden i projektet föreslås utökas från 6 till 12 månader.
- Kommunerna ska söka upp unga under 20 år som inte har någon känd sysselsättning och snabbt vidta åtgärder, som ska hjälpa personen vidare till jobb eller utbildning.
- Tio svenska kommuner bör på prov starta "Navigatorcentra" som ska ha bra arbetsmetoder för att nå de unga³

Regeringen har ställt tio miljoner kronor till Ungdomsstyrelsens förfogande för att fördela till projekt som syftar till att bryta utanförskapet och finna nya metoder som ökar ungdomars möjligheter till tillträde på arbetsmarknaden. Leif Linde tror på ett utökat samarbete med

¹ AMS websida oktober 2003

² Wendelsbergs folkhögskola : SkolBo-verksamhet

³ SOU 2003:92 Unga utanför

aktörer och organisationer inom den civila sektorn med erfarenheter av arbete med utanförskap och arbetslösa unga och med förmåga till nytänkande.⁴

Folkbildningens tidigare insatser för arbetslösa

Folkbildningen hör till de aktörer som har en lång tradition av att utbilda arbetslösa. Redan på 80-talet fanns kurser riktade till unga arbetslösa på folkhögskolorna. Från läsåret 1992/93 tillfördes folkbildningen särskilda statsbidrag och extra utbildningsplatser för att ge utbildning till arbetslösa i syfte att förstärka deras ställning på arbetsmarknaden.

1992-1996 gick ca 60 000 arbetslösa personer på långkurs på folkhögskola, och studieförbunden hade 500 000 i olika studieaktiviteter.⁵ Fr.o.m. budgetåret 1997 och fem år framåt ersattes denna verksamhet med 10000 extra årselevplatser inom folkhögskolan, de s.k. S-anslagen. Och inom ramen för Kunskapslyftet, som också syftade till att motverka arbetslösheten, gjorde folkhögskolor och studieförbund dessutom uppdragsutbildning åt kommunerna. En tredjedel av de arbetslösa på folkhögskolans extra utbildningsplatser i mitten av 90-talet hörde till gruppen under 25 år, en sjättedel av studieförbundens deltagare i cirklar för arbetslösa.

De arbetslösa deltagarnas upplevelse av utbildningen var mycket positiv. Framför allt uppskattades den demokratiska undervisningsformen och relationen mellan lärare/cirkelledare och kursdeltagare. Utbildningens värde för arbetsmarknaden ansågs huvudsakligen ligga i ett bättre självförtroende och en ökad vana att vara aktiv, det vill säga den fyllde en socialiserande mer än en kvalificerande funktion.⁶

Arbetslösa en särskilt prioriterad målgrupp inom folkbildningen

I propositionen 1997/98:115 Folkbildning tillfördes arbetslösa i de målgrupper som avses i syftet med statens bidragsgivning, med motiveringen ”Det finns risk för att människor som blir arbetslösa marginaliseras och passiviseras. Inte minst studieförbunden, med sin närhet till människor, har goda förutsättningar att genom sin verksamhet bryta detta mönster. Även folkbildningens fria arbetssätt har visat sig värdefullt för många arbetslösa.”⁷

Kunskapslyftet gav folkhögskolorna ett särskilt statsbidrag under fem år som reglerades enligt Förordningen om särskilt statsbidrag till folkbildningen. När Kunskapslyftet avvecklades 2002 fick också folkhögskolan reducerade anslag. 2003 är anslaget avsett för 7000 årsplatser, vilket är en minskning med 1700 från 2002. Vid utgången av 2005 avvecklas anslaget helt för att i stället ingå i folkbildningsanslaget.

Som en konsekvens av att Kunskapslyftet upphört och övergått i en särskild vuxenutbildningsinsats har den särskilda förordningen ändrats. Den viktigaste förändringen finns i den nya § 7. Det tidigare kravet om att prioritera deltagare som var arbetslösa eller hotades av att bli det har ersatts av krav på att studierna ska gälla fullföljande av påbörjade studier, komplettering av reducerat program eller behörighetskomplettering, vara till nytta för

⁴ Pressmeddelande från Ungdomsstyrelsen

⁵ SCB 1995: Studerande i studiecirklar för arbetslösa och folkhögskolornas utbildningsplatser 1994/95

⁶ Nitzler, Ragnhild och Landström, Inger, Folkbildning för arbetsmarknaden Ped.inst.Umeå univ. Nr 105 1994

⁷ Regeringens proposition 1997/98:115 Folkbildning

pågående eller planerad yrkesverksamhet. I praktiken har det inte så stor betydelse, eftersom många av de lågutbildade är arbetslösa.

Folkbildningsrådet fördelar årligen 18 % av det totala statsbidraget till ett målgruppsbidrag till de i Förordning om statsbidrag för folkbildning speciellt prioriterade målgrupperna, d.v.s. personer med utländsk bakgrund, deltagare med funktionshinder och arbetslösa/ arbetssökande.

Unga arbetslösa missgynnas av studiestödssystemet

Unga arbetslösa har inte varit en i studieavseende prioriterad grupp. Studiestöd och andra kriterier har styrt deltagandet i vuxenutbildning och folkbildning till en något äldre åldersgrupp som inte haft gymnasieutbildning. Den nedre åldersgränsen för studiemedel är 20 år, och under den period när USB (särskilt utbildningsbidrag) utdelades var den nedre gränsen för detta utbildningsstöd 25 år.

I det nya studiestödssystem som gäller idag är den nedre gränsen för att kunna få del av det högre bidraget för studier på grundskole- eller gymnasienivå 25 år. Detsamma gäller det rekryteringsbidrag som är helt återbetalningsfritt. Studiefinansieringen är alltså en flaskhals för unga arbetslösa, som nog inte är en grupp som är särskilt benägen att skaffa studielån.

De studerande på de extra utbildningsplatserna under 90-talet var i genomsnitt något äldre än de övriga kursdeltagarna. Denna tendens har ökat. Andelen unga arbetslösa, 18-24 år, inom SAGA-projektet är mycket liten, endast 3 % av deltagarna enligt FBR:s septemberrapport 2003. Detta ska jämföras med att i folkhögskolornas reguljära verksamhet utgör gruppen 18-24 år hälften av långkursdeltagarna.

De unga arbetslösa i gruppen 20-24 år utgjorde 25 % av deltagarna inom det särskilda anslaget på folkhögskola vårterminen 2002, och hade ökat till 27,8 % vårterminen 2003. Beträffande studiecirklar med målgruppsbidrag rapporterades 2002 att nära 26 000 deltog i studiecirklar för arbetslösa, varav hälften kvinnor. Av dem uppgick antalet unga under 24 år till ca 3500. Bland unga arbetslösa studerande fanns färre kvinnor jämfört med totalantalet, 27 % jämfört med 50 %.

Folkbildningens aktiviteter för unga arbetslösa idag

Det vanligaste är att unga arbetslösa söker till kurser på folkhögskolor och studieförbund individuellt på grund av intresse och inte registreras i någon statistik som just arbetslösa. Men det finns ett ökande antal folkhögskolor och studieförbund som bedriver eller planerar riktad verksamhet. Verksamheten bedrivs då antingen helt i egen regi eller i samarbete med kommunens socialförvaltning, individuella programmet, arbetsförmedlingen eller försäkringskassan. ESF- Växtkraft Mål 3 projekt förekommer också.

Kurserna har i huvudsak två inriktningar, dels allmänna behörighetsgivande gymnasiekurser på hel- eller halvfart, dels aktiveringskurser, ”igångsättare”. De behörighetsgivande kurserna är flexibelt organiserade i små studiegrupper med individuell anpassning och kombineras ofta med någon dags praktik i veckan. Ett antal sådana kurser sker i samarbete med gymnasieskolans individuella program.

Folkhögskolorna ger egen behörighet, studieförbunden samverkar med komvux för att åstadkomma det. Sådana kurser finns eller planeras t.ex. på Fellingsbro, Kristinehamns, Wendelsbergs och Löftadalens folkhögskolor. Bland studieförbunden är det främst Folkuniversitetet som har sådan verksamhet bl.a. i Trelleborg, Malmö, Kristianstad och Helsingborg.

”Igångsättarna” är utformade som aktiverande och självstärkande kurser med studie- och arbetslivsträning. De kallas pröva-på-kurser, orienteringskurser eller har namn som Livslust, Vändpunkten och liknande. Det är kurser som syftar till att ge deltagarna ökad kunskap om sig själva och sin omvärld, och att ge motivation och praktisk träning i studier och i att söka jobb. Några kurser har en hälsoprofil, t.ex. ABF:s hälsoskola, några har skapande verksamhet, t.ex. Biskops-Arnö folkhögskolas teaterprojekt. En del kombinerar kurserna med internatboende och använder då internatet som resurs.

Sådana verksamheter finns på många folkhögskolor. I den här rapporten ges exempel från folkhögskolorna i Nyköping, Kristinehamn, Edelvik, Gävle, Fristad, Vara, Vieback och Göteborg, Framnäs, Sverigefinska samt Södertörns folkhögskolor. Bland studieförbunden ges exempel från ABF i Nybro, Nordvästskåne och Norra Västerbotten, Folkuniversitetet i Syd, Södra Bohuslän och Trollhättan, SISU idrottsutbildarna och TBV Norrköping.

SAGA -projektet 2002 -

2002 fick folkhögskolorna ett uppdrag för utbildningar av personer som ingick i Aktivitetsgarantin. De arbetslösa skulle få baskunskaper genom folkhögskolekurser om högst sex månader på grundskolenivå eller i kärnämnen på gymnasienivå, för att sedan kunna påbörja yrkesinriktade studier eller återgå till arbetslivet. Bidraget till Folkbildningsrådet beräknades för 2 000 deltagare i genomsnitt per månad. Arbetsförmedlingarna rekryterade, folkhögskolorna ansvarade för den pedagogiska uppläggningsen och genomförandet.

SAGA-verksamheten pågår fortfarande. Den omfattade under 2002 27 000 deltagarveckor med 2100 deltagare, varav hälften män. Upplägget är individanpassat, öppet och flexibelt. Kursdeltagarna kan delta i helt nystartade kurser men också integreras i de vanliga allmänna kurserna. Studerande kan fortsätta sina studier med stöd av det nya rekryteringsbidraget för vuxnas lärande som trädde i kraft den 1 januari 2003, när de inte längre finns kvar inom Aktivitetsgarantin.

Folkhögskolors samarbete med gymnasieskolans individuella program

Fellingsbro folkhögskola

har ett organiserat samarbete med det individuella programmet på Lindeskolan i Lindesberg angående unga vuxna med avbruten och bristfällig skolgång. Lärare från folkhögskolan planerar tillsammans med konsulenter från IV, träffas gemensamt och diskuterar med de blivande deltagarna och antar eventuellt. En av skolans lärare har något nedsatt tjänst för att speciellt följa upp och stödja dessa deltagare som ofta har behov av olika form av råd och dåd. Skolan har också förstärkt stödet genom en grupp bestående av kurator, rektor, husmor samt en lärare. Fellingsbro jobbar med uppföljningar till kursdeltagarnas tidigare skolor.

Kristinehamns folkhögskola

erbjuder den s.k. Baskursen för personer på Individuella programmet eller arbetslösa ungdomar mellan 18 och 24 år. Huvudsyftet är att ge behörighet i svenska, engelska och matematik, men kursen ger också livskunskap och är utformad som heltidsstudier med praktik en dag i veckan.

Wendelsbergs folkhögskola : SkolBo verksamhet

I Västra Sverige har ett kontakt- och utvecklingsarbete startat mellan två folkhögskolor med internat, Wendelsberg och Löftadalens folkhögskolor, och gymnasieskolornas individuella program. På basis av det nätverket bör en försöksverksamhet skapas. Ungdomar 16-20 år, vars psykiska och/eller sociala problem gör att de har svårt att fungera i skola, arbetsliv och sociala sammanhang, kräver helt andra insatser än vad dagens gymnasieskola och komvux kan erbjuda. Här kommer SkolBoverksamheten in. Boende i internat ska kombineras med studier på grundskole- och gymnasienivå som utgår från de studerandes individuella behov och har både en teoretisk och en praktisk inriktning. Pedagogiken ska ha en miljöterapeutisk grund och bygga på den känslomässiga relationen som bärande metod. Rekrytering sker genom kommunens uppföljningsansvar. Många elever vid de individuella programmen skulle kunna gå vidare till folkhögskolekurser vid 18 års ålder efter en tid i SkolBoverksamhet.

SkolBoverksamhet bör ha ett uppbyggt kontaktnät med fungerande praktikplatser eller kunna organisera eget arbete från skogsbruk till dataverkstad. Praktik och lärande i arbete bör ske i samarbete med arbetsförmedlingen och på sikt leda till arbete.

Lärarna som arbetar i verksamheten har stort behov av fortbildning, t.ex. om olika lärstilar, miljöterapeutiskt arbetssätt, förståelse för invandrades situation, ART, Droggrupp, Prime for life.

Aktiveringskurser, "igångsättare" och problemlösande kurser på folkhögskolor

Biskops-Arnö folkhögskola: Teaterprojektet

Tillsammans med Håbo kommun söker skolan Mål 3- medel för ett teaterprojekt. Unga arbetslösa ska skriva om sig själva, träna teater, förhoppningsvis spela upp pjäsen och också arbeta med alla intilliggande arbeten (ljus, musik, dekor osv.) under våren. Den 21 oktober träffar kommunen Mål 3 - sekr. och sedan ska man finslipa. Strax efter jul hoppas man att verksamheten kommer igång.

Edelviks folkhögskola: Läslust

Edelvik har en "prova på kurs" på heltid som i år spontant har blivit en kurs för unga arbetslösa. Kursen kallas "Läslust". Den innehåller den allmänna kursens ämnen men utan läxor, prov och bedömningar. Kursen har hög lärartäthet och innehållet anpassas i hög grad av deltagarna. I dag går fem unga där. Man tillämpar kontinuerlig antagning.

Fristads folkhögskola: Teori/praktik

Fristad har i samarbete med arbetsförmedlingen anordnat en särskild kurs för ungdomar 20-30 år som aldrig hade haft en tillsvidareanställning. Kursen var jämnt fördelad mellan 50 % teoriavsnitt och 50 % praktik i närliggande företag. Både arbetsförmedlingen och folkhögskolan upplevde satsningen som lyckad. Många deltagare gick vidare, fick en anställning eller fortsatte att läsa.

Framnäs folkhögskola: Framnästid

har fr.o.m. ht 2003 en verksamhet som riktar sig till unga arbetslösa, ”Framnästid”. Man ställer höga krav på närvaro samt jobbar tydligare ut mot arbetsmarknaden. Där finns bl.a. en praktikvecka som deltagarna själva får ta ett ganska stort ansvar för att den genomförs. Denna verksamhet sker i samverkan med Vägledningscentrum i Piteå kommun. En av svårigheterna har varit att rekrytera deltagare, vilket kan tyckas märkligt eftersom målgruppen är väldigt stor. Här har det uppstått problem genom att AF inte den utsträckning skolan trodde klarar av att rekrytera. Men Framnäs tror på verksamheten och har beslutat sig för att jobba vidare med den.

Gävle folkhögskola: Livslust

I Gävle bedrivs en kontinuerlig kursverksamhet under namnet ”Livslust” som vänder sig till personer inom aktivitetsgarantin och är ett exempel på ”igångsättare”.

Göteborgs folkhögskola: Orienteringskurser

Folkhögskolan gör med gott resultat orienteringskurser för unga arbetslösa i Bergsjön i samarbete med SDN Bergsjön och vuxenutbildningsförvaltningen. Skolan planerar att med bidrag från Ungdomsstyrelsen utarbeta en modell för hur man kan arbeta med unga i Bergsjön. Man samarbetar med Grebbestads folkhögskola, jobbcentrum, rustaverksamheterna och samverkstaden - de tre senare verksamheter i Bergsjön. I modellen ingår olika steg som uppsökeri och motivationsarbete, orienteringskurs i Bergsjön, folkhögskolekurs på en internatskola samt uppföljning i Bergsjön när ungdomen återvänder dit.

Göteborgs folkhögskola samarbetar också med utbildningsförvaltningen i Göteborg kring enskilda elever som behöver folkhögskolans miljö, pedagogik och metodik. I samband med detta undersöker man möjligheterna att starta ett frigymnasium.

Kristinehamns folkhögskola: Plattformen, Vändpunkten och Koop-Service.

Kristinehamns folkhögskola har eller har nyligen haft en rad aktiviteter för unga arbetslösa.

- *Plattformen* – en kurs i samarbete med Kristinehamns kommun/Individ- och familjeomsorgen samt LO Värmland. Kursen vänder sig till bostadslösa, missbrukare och/eller arbetslösa.
- *Vändpunkten* – för långtidssjukskrivna och/eller arbetslösa . Kursen går på halvtid och syftar till att ge ökad kunskap om sig själv och omvärlden och göra deltagaren bättre rustad att välja väg. Temastudier varvas med skapande aktiviteter och metoder och tekniker för välbefinnande.
- *Koop-service* – för personer som behöver arbetslivsinriktad rehabilitering eller personer som omfattas av Aktivitetsgarantin. Ger grundläggande kunskaper i svenska, matematik, data och kooperativt företagande samt praktik i naturpark

Nyköpings folkhögskola: Ungdomslinje och Baskurs

Nyköpings folkhögskola har mycket lång erfarenhet av kurser för unga arbetslösa i samarbete med AF.

Baskursen är en uppdragsutbildning för deltagare som av sociala eller personliga skäl inte lyckats få ett permanent förhållande till arbetsmarknaden. Målet är att varje deltagare ska hitta ”ett acceptabelt avslut”, dvs. ett arbete eller en studieplats i reguljär utbildning. De får pröva på temastudier, friluftsliv, hantverk och samtidigt aktivt hitta praktikplatser och förbereda sig för dem. De får också titta på olika sorts utbildningsmöjligheter som folkhögskola, komvux

m.fl. De går på teater och konsert och lär sig hitta vägar till kulturen. Under ett läsår bygger man också gemensamt upp en grupp känsla och tar itu med problem. Lärarna fungerar som handledare och har många enskilda samtal med deltagarna, ofta i trepartssamtal med AF, FK eller vårdcentralen.

Statistiken visar att de två senaste åren har kursen slutat på så sätt att drygt en tredjedel av deltagarna fått anställning, ett par stycken har börjat praktikplatser, drygt en fjärdedel har börjar yrkesutbildning eller annan reguljär utbildning, medan en tredjedel är fortsatta klienter på socialkontoret. Det senaste är oftast inte ett rent misslyckande, även dessa deltagare har kommit en bit på väg i sin utveckling, men behöver mera tid.

Uttalanden efter kurser är ofta mycket positiva. Deltagarna framhåller främst att de mognat som människor, lärt sig ta ansvar för sig själva, blivit respekterade och därigenom fått en identitet i förhållande till andra.

Ungdomslinjen, AME-kursen har funnits sedan 1980. Den vänder sig till lite yngre med bristfällig skolutbildning, som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Den arrangeras som statsbidragsberättigad kurs i samarbete med kommunens arbetsmarknadsenhet, som också står för rekryteringen av deltagare. När rekryteringen inte lyckats har man i stället tagit in elever från gymnasieskolans individuella program. Ungdomslinjen har inte haft någon praktikperiod och schemat är mera styrt än i baskursen, vilket beror på arbetsmarknadsenhetens krav. Den fungerar inte lika bra som baskursen men har ändå visat hyfsade resultat så att de flesta kommit in på reguljära utbildningar, ofta internatfolkhögskolor. Eller med andra ord, 70 % har inte återkommit i åtgärder.

Dessa ungdomar har varit struliga under sin skoltid och har både sociala problem och stora kunskapsluckor. De är därför beroende av hög lärartäthet, vilket kostar. Tidigare fick linjen både förstärkningsbidrag och kommunalt stöd, men 2002 hade förstärkningsbidraget successivt skurits ned med närmare 50 % och kommunens bidrag upphörde helt. Då blev skolan tvungen att lägga ned kursen, som då skolan haft i 20 år.

Sverigefinska folkhögskolan : Individuella utbildningar i samråd med AF

Skolan har haft särskilda utbildningar för unga arbetslösa i samråd med AF. I dessa utbildningar har praktik ingått som en viktig del i utvecklingsprocessen och som ingångsport till arbetsmarknaden. Studieplanerna och studieinnehållet är helt eller delvis individuella på alla utbildningar oavsett utbildningslinje. Utgångspunkten är alltid den studerandes förkunskaper och studieförmåga samt den studerandes eget mål för sina studier. Även studier av så kallade obligatoriska ämnen vid särskilda linjer utformas så att den enskilde har möjlighet att nå sitt mål utifrån sin utgångspunkt och studieförmåga. Såväl unga arbetslösa som äldre långtidssjukskrivna behöver ofta extra stöd i studieteknik. Att den enskilde får en helhetsbild över sina och kontroll över sina egna studier, är ett givet mål jämte ämneskunskaper.

Södertörns folkhögskola: Orienteringskursen

Folkhögskolan bedriver en kurs för arbetslösa ungdomar i samverkan med Haninge kommun. Projektet startade ht-99 då i Dalarö folkhögskolas regi och from vt-03 i Södertörns regi. Kursen är en terminslång allmän kurs och vänder sig till arbetslösa ungdomar i Haninge kommun, som är mellan 18 och 25 år och som är, eller riskerar att bli långtidsarbetslösa och som bedöms stå en bit ifrån arbetsmarknaden av olika anledningar, som t ex psykosociala problem. 10-12 elever tas in i gruppen.

Ungdomarna som går på orienteringskursen rekryteras av Arbetscentrum som är en kommunal verksamhet lydande under socialförvaltningen. De ungdomar som har kontakt med soc och får ekonomisk hjälp därifrån, får gå orienteringskursen med bibehållet försörjningsstöd.

I kursinbjudan lockar man med studier på ett annorlunda sätt än i den vanliga skolan, och att man utgår från den studerandes intressen, behov och förutsättningar och att det finns stora möjligheter att vara med och påverka kursinnehållet.

Från början delade folkhögskolan och kommunen på kostnaden, folkhögskolan använde sitt stadsbidrag och räknade in kursen i sitt ordinarie program, kommunen bidrog med de extra kostnader som kursen krävde. När skolan p.g.a.minskade stadsbidrag inte längre kunde stå för så stor del, gick kommunen in och finansierar nu så gott som hela kursen. Men det betyder att man från termin till termin inte vet om man kommer att ha någon kurs eller ej, det är beroende av kommunens prioriteringar och beslut.

Vara folkhögskola : Projekten Bryggan och Ture

Vara folkhögskola har ingen verksamhet som riktar sig enbart till unga arbetslösa. Däremot har skolan många unga arbetssökande i de två projekt inom aktivitetsgarantin där den är inblandad. I projekten samverkar skolan med Arbetsförmedlingen, studieförbundet SISU och bandyklubben Villa.

Bryggan

Namnet kommer av att projektet ska vara bryggan ut i arbetslivet. För varje ny grupp handlar starten om att bygga upp självförtroende och att få igång deltagarna både fysiskt och själslivet. Mycket friskvård och mycket nutidsorientering, för att bryta den passivitet som många hamnat i. Därefter bygger man på med information om yrken och jobb. Ger tillfällen för studiebesök individuellt och i grupp. Allt för att sätta upp mål och söka vägen dit. Samtidigt får man stöd i hur man söker jobb.

Efter 6 veckor övergår man till att praktisera några dagar i veckan. Har man inte själv hittat praktik så ordnar vi det genom Villas kontakter med sina sponsorer. Projektet har varit mycket lyckosamt.

Ture

Ture innehåller fyra temaperioder om vardera 2 veckor. Gruppen justeras inför varje nytt tema. Det innebär att ingen behöver vänta mer än 2 veckor på att få prova studier, Sammanlagt kan man alltså ingå i Ture under 8 veckor. Man arbetar med teman som *Samhället, Människan, Friskvård och Kommunikation*.

Programmet ska ge en inblick i vad studier på folkhögskola kan innebära.

Ansvarig för projekten är: Annika Jansson 0510-7 71186

Viebäcks folkhögskola : A-kurs för romer

Skolan har en utlokaliserad A-kurs i Malmö riktad mot romer och där har skolan även gett möjlighet för ungdomar att delta i undervisning med kommunala pengar.

Studieförbundens aktiverings- och utbildningsprojekt

ABF Nybro-Emmaboda: ESF- Växtkraft Mål 3 projekt

har sedan 2002-03-01 ett ESF-projekt för arbetslösa ungdomar mellan 19 - 25 år. De har Arbetsförmedlingen och Individ- och familjekontoret i Nybro kommun som samarbetsparter. Syftet med projektet är att deltagarna ska hitta ett arbete eller påbörja en utbildning som leder till ett arbete. Projektet avslutas 2004-02-28.

Man har också ett projekt för arbetslösa invandrare. Här samarbetar ABF med arbetsförmedlingarna och socialförvaltningarna i Nybro och Emmaboda kommuner. Det är också ett ESF- Växtkraft Mål 3 projekt. Här är målet arbete så snart som möjligt. Deltagarna varvar praktik 3 dagar med teori 2 dagar.

ABF Norra Västerbotten: Körkortsskola och Hjälpkola

ABF Startar Körkortsskola och ABF-skolor vårterminen 2004. Dessutom finns ett samarbete med gruppboenden för invandrarungdomar, fältassistenter m.fl. ABF ska också ha en träff med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan om verksamhet med ALLA ungdomar, som är arbetslösa och/eller sjukskrivna. ABF s Hjälpkola kommer att anpassas efter ungdomarnas önskemål och vara klar våren 2004.

ABF Nordvästskåne: Motivationsveckor

ABF har ett projekt igång tillsammans med AF i Ängelholm, Båstad och Örskälljunga när det gäller motivationsveckor. Deltagarna går 4 veckor med ett program som varierar från dag till dag: måndag - Friskvård, tisdag - Vardagsekonomi, onsdag – Jobbsökeri , torsdag - Data i vardagen och fredag - Kostlära med matlagning.

Folkuniversitetet i Trollhättan: Projektledarutbildning för arbetslösa

FU planerar ett projekt tillsammans med AF och ESF rådet för ungdomar i Trollhättan. Det är en projektledarutbildning där långtidsarbetslösa ungdomar skall tränas i att arbeta i projekt och i att leda projekt. Planerad start är januari 2004.

Folkuniversitetet syd: Gymnasieutbildning för arbetslösa ungdomar

FU har för närvarande mest verksamhet i form av uppdrag. Några exempel: Flexutbildningar med i huvudsak gymnasieinnehåll i Trelleborg, Malmö, Kristianstad och Helsingborg där ett stort inslag är ungdomar och långtidsarbetslösa . Projekten finansieras av kommunerna. Folkuniversitetet håller för närvarande på att diskutera med såväl Försäkringskassan som arbetsförmedlingarna om ett projekt där de använder sig av sin estetiska verksamhet inom folkbildningsområdet som rehabinsats för långtidssjukskrivna.

Folkuniversitetet Södra Bohuslän: workshop/datortek

FU kommer under 2004 att tillsammans med Arbetsförmedlingen ha workshop/datortek för ca 200 ungdomar under 2003 i Stenungssund. Utbildning i data och jobbsökaraktiviteter ingår.

SISU Idrottsutbildarna

SISU har gjort och gör en rad insatser för och tillsammans med unga arbetslösa. Några exempel från tre av distrikten:

Distrikt Västergötland:

- *Projekt Ung kraft, Vänersborg 1997-1999*
67 deltagare under perioden varav 80 % kom ut i anställning eller målinriktade studier
Samarbete med AF och IFK Vänersborg Bandy
- *Young Power Falköping 1995-2001* 250 ungdomar har jobbat med kommunala projekt som yttre hemtjänst, föreningservice, skolprojekt, volontärsutbyte mm.
- *Tjej- och Killgrupper Lidköping 1998-* 60 gymnasieelever i riskzonen har stöttats till en meningsfull fritid i samarbete med skola, polis och socialförvaltning
- *Arbetslösa idrottsungdomar 1992-1997* 300 ungdomar har genom teoretisk utbildning varvat med arbete i idrottsföreningar lyckats etablera sig på arbetsmarknaden. Ett projekt i samarbete med LAN

Distrikt Väst har haft en rad projekt, en del med både äldre och yngre arbetslösa. Det har varit projekt tillsammans med ALU/API, LAN, EU och inom Kunskapslyftet. Innehållet i projekten har varierat. Ibland har huvudinriktningen varit social kompetens, ekonomi och projektkunskap, ibland ledarskap, friskvård och föreningskunskap, eller friskvård med kärnämnen eller friskvård med krishantering.

Distrikt Gotland

- *Damprojektalen 2002-2003* Utbildning av arbetslösa tjejer under 25 år
- *UVAS* unga vuxna arbete studier, ett projekt med riktigt skolförstörda ungdomar
- *Aktivitetsledaren* – 15 arbetslösa ungdomar får praktik som aktivitetsledare i verksamheter för inaktiva högstadieungdomar. Praktiken följs sedan upp med en utbildning som Bosön ska lägga på Gotland med start hösten 2004

TBV

har haft ett antal arrangemang i samarbete med Norrköpings kommun som uppdragsutbildning för arbetslösa. "Framsteget" vände sig till ungdomar 18-24 år och syftade till att motivera för studier och/eller arbetspraktik- Kurserna var 8 veckor långa

Sammanfattande diskussion.

Varför ska folkhögskolor och studieförbund anordna kurser för arbetslösa?

Situationen är nu sådan att en stor grupp ungdomar lämnar gymnasieskolan utan allmän behörighet eller ett yrke. 35 % är arbetslösa när den s.k. ungdomsgarantin träder till, och 15 % kan inte beredas arbete ens efter omfattande insatser från arbetsförmedlingen. Det är välkänt att det finns risk för att människor som blir arbetslösa marginaliseras och passiviseras, något som också låg bakom regeringens beslut att i den senaste folkbildningspropositionen 1998 tillföra arbetslösa i de målgrupper som särskilt anges i syftet med statens bidragsgivning⁸.

Behovet av utbildning och aktivering av unga arbetslösa är mycket stort idag, något som också uppmärksammats i flera utredningar. Gymnasiekommittén, som kommer med sitt slutbetänkande i mars 2003, betonar kommunernas uppföljningsansvar liksom ansvaret för de ungdomar som har behov av andra åtgärder. Utredningen Unga utanför, som just nu är ute på remiss, föreslår förstärkt kommunalt ansvar och understryker behovet av mer praktiska vägar att gå, t.ex. fler lärlingsplatser, och av validering av kunskaper inhämtade även mer informellt t.ex. i föreningslivet eller i internationellt ungdomsutbyte. Samma utredning förordar ökat samarbete med folkbildningens aktörer för att ge de unga arbetslösa en nystart i livet. Den anger särskilt vissa folkhögskolors internat som en fördel ur socialpedagogiskt perspektiv för vissa av de unga utanför.

Den här kartläggningen visar att det finns intresse av mer samarbete från ett stort antal folkhögskolor och studieförbundsenheter. Folkbildningen har ett stort omfång och kan erbjuda både allmänna behörighetsgivande gymnasiekurser på hel- eller halvfart och aktiveringskurser, ”igångsättare” med varierande innehåll, samt utbildningar med viss yrkesinriktning, t.ex. projektledarskap.

Folkbildningens fria arbetssätt har visat sig vara en fördel när det gäller att motivera och aktivera studieovana människor. Flera utvärderingar betonar deltagarnas positiva upplevelser av sådan verksamhet. Framför allt uppskattas den demokratiska undervisningsformen och relationen mellan lärare/cirkelledare och kursdeltagare. Utbildningens värde för arbetsmarknaden ansågs i en utvärdering 1994 huvudsakligen ligga i ett bättre självförtroende och en ökad vana att vara aktiv, det vill säga den fyllde en socialiserande mer än en kvalificerande funktion.⁹

En folkhögskola uttrycker det så här i sin verksamhetsberättelse för år 2000: ”Tiden är kursens styrka.” I andra möten - på AF, på socialkontoret - är tiden kort och det går hyggligt bra att avfärda eller dölja de egna problemen och svårigheterna. I baskursen går det inte att dag efter dag ett helt år spela en roll. Lögner går inte hem och masker faller. De verkliga problemen framträder och det går att ta itu med dem.” Deltagarna framhåller främst att de mognat som människor, lärt sig ta ansvar för sig själva, blivit respekterade och därigenom fått en identitet i förhållande till andra. En handläggare på socialförvaltningen tycker att folkhögskolan är bra på att ”se helheten i en människas liv, får folk att börja tänka i nya banor, bryter gamla mönster och visar hur man kan ta sig fram i samhället. Det handlar om att medvetandegöra människor om att man själv kan göra något åt sin situation.”¹⁰

⁸ Propositionen 1997/98:115 Folkbildning

⁹ Nitzler, Ragnhild och Landström, Inger, Folkbildning för arbetsmarknaden Ped.inst.Umeå univ. Nr 105 1994

¹⁰ Nyköpings folkhögskolas verksamhetsberättelse 2000

Folkbildningen är bra på processer, men kan också uppvisa mer handfasta resultat. Flera av de i rapporten nämnda folkhögskolorna och studieförbunden har siffror på att deltagarna i deras verksamheter för arbetslösa i stor utsträckning gått vidare till anställning, praktikplatser eller har påbörjat yrkesutbildning eller allmänna folkhögskolekurser.

Problem som måste lösas

Behov av resurser till folkhögskolors och studieförbunds arbete med unga arbetslösa

En erfarenhet som alla som arbetat med unga arbetslösa haft är att de ungdomar det är fråga om är mycket arbetskrävande. De har ofta haft svårigheter under sin skoltid och har både sociala problem och stora kunskapsluckor. Lärartätheten måste därför vara hög, vilket kostar. En annan erfarenhet är att det tar tid att bygga upp självförtroende och kunskaper från grunden. Verksamheterna ger bättre resultat om de får pågå en viss tid. Folkbildningsanslaget måste tillföras nya resurser för att folkhögskolor och studieförbund ska kunna satsa på kurser för unga arbetslösa och det utökade samarbete med kommunerna för att lösa arbetslösheten som nu önskas.

Regelsystem med hindrande åldersspärrar måste ändras

Vårt studiestödssystem för vuxna har av tradition gynnat något äldre deltagare. Även i dagens studiestöd kan endast studerande över 25 år få del av det högre bidraget för studier på grundskole- eller gymnasienivå. Detsamma gäller det rekryteringsbidrag som är helt återbetalningsfritt. Studiefinansieringen är alltså en flaskhals för unga arbetslösa, som ju är en grupp som inte har så bra förutsättningar för att söka studielån.

Från flera håll rapporteras att nuvarande regelsystem kan hindra verksamhet för arbetslösa. Studiestödssystem och arbetsmarknadsstöd går inte alltid att kombinera. Som exempel kan nämnas en folkhögskola som planerade för en kurs för delvis långtidsarbetslösa invandrare och räknade med att kunna använda SAGA-bidraget. Arbetsförmedlingen hade inte resurser att skriva in alla (ca 20 st) i Aktivitetsgarantin men de kunde få rekryteringsstöd. Men då de två bidragen inte får användas tillsammans så gick det inte att starta kursen. Det skulle vara möjligt att ta in fler ungdomar i åldern 20-25 år om de kunde få rekryteringsstöd och skolan SAGA-medel. Skolan poängterar att det finns resurser som inte utnyttjas fullt ut. Liknande erfarenheter har andra folkhögskolor.

Därför är det förslag som utredningen *Unga utanför* har lagt om förändring av SAGA-reglerna mycket välkommet. Den vill göra det möjligt även för arbetslösa under 25 år att delta i utbildning. En ökning av utbildningstiden i projektet från 6 till 12 månader, vilket också föreslås, är helt i linje med folkbildningens erfarenheter av tidsfaktorns betydelse.